



Analiza o ovirah in potrebah novo izvoljenih političark

Avtorice: Milica Antić-Gaber, Jasna Podreka, Maja Ladić, Vlasta Jalušič

1. Uvod

V okviru projekta smo izvedli pogovore z novo izvoljenimi političnimi funkcionarkami in funkcionarji, ki delujejo v lokalni politiki. V pogovorih v fokusnih skupinah so sodelovali mestne in občinske svetnice in svetniki, podžupani/je in župani/je. Preko forme pogovora smo želeli poglobiti vedenje o problematiki nizke participacije žensk v lokalni politiki in iz izkušenj udeleženk in udeležencev ugotavljali, s katerimi ovirami se srečujejo ženske na začetku politične kariere, kaj jim otežuje vstop v lokalno politiko ter katere potrebe zaznavajo za uspešnejše delo v njej.

Ni mogoče namreč spregledati, da je na mestih odločanja na lokalnem nivoju (med županjami in med občinskimi ter mestnimi svetnicami) žensk še vedno izrazito malo. Trenutno je v Sloveniji samo 16 od 212 občin, kjer so izvolili županjo, kar predstavlja samo 7,6 odstotka vseh županskih mest. Prav tako imamo le tri občine, z več kot 50 odstotki svetnic in kar deset občin, kjer v mestnem oz. občinskem svetu ni niti ene svetnice (Metina lista, Meta dekleta, 2015).

Očitno je, da je politično polje na lokalni ravni še najbolj zaprto za vstopanje žensk vanjo, kar pomeni, da gre za polje, ki predvsem za zasedanje najvišjih mest odločanja postavlja ženskam dodatne ovire. Obenem pa se ob tem postavi še vprašanje potreb, saj ugotavljamo, da se poleg ovir, ki ženskam otežujejo vstop v polje politike, srečujemo še z realnostjo, ki kaže na to, da se ženske bistveno težje kakor moški odločijo za delovanje v politiki, o čemer poročajo tudi tisti, ki iščejo kandidatke za volitve. Pogosto je mogoče s strani tistih, ki iščejo primerne kandidate in kandidatke, slišati, da je še posebej težko najti primerne kandidatke, ki bi bile pripravljene tudi kandidirati. Zato smo si kot iztočnice za pogovor v fokusnih skupinah postavili štiri temeljna vprašanja, in sicer:

1. Katere so po vaše OVIRE za ženske, tistih, ki kandidirajo oz tistih, ki bi želele kandidirati na lokalnih volitvah?
2. Katere so po vaše POTREBE žensk, tistih, ki kandidirajo ali bi želele kandidirati na volitvah?
3. Katere so po vaše POTREBE tistih, ki ženske kandidirajo ali bi jih želeli kandidirati?
4. Kaj je po vaše potrebno storiti, da bi več žensk kandidiralo na lokalnih volitvah, katere ukrepe bi bilo potrebno sprejeti?

Pogovori so bili izvedeni ob koncu dveh regijskih srečanj, ki sta bili izvedeni v okviru projekta OPENN. Da bi analizo še nekoliko poglobili, pa smo med funkcionarje in funkcionarke ob začetku regijskih srečanj razdelili še kratek vprašalnik o ovirah, ki ženskam otežujejo vstop v politiko oziroma o potrebah za lažji vstop v politiko. Udeleženke in udeležence smo prosili tudi, da komentirajo ugotovitve iz raziskave, ki smo jo predhodno izvedli na vzorcu 160 izvoljenih in neizvoljenih kandidatk na lokalnih volitvah.

V nadaljevanju bomo tako naredili analizo teh štirih temeljnih vprašanj in poskušali izpostaviti temeljne ovire in potrebe politično aktivnih žensk, z osredotočenostjo na le-te ob začetku njihovega političnega delovanja. Na osnovi ugotovitev iz predhodne analize ugotavljamo, da ženske v politiki ostajajo krajši čas kot moški, saj je mogoče sklepati, da so politične ambicije žensk praviloma ciljno usmerjene in časovno omejene. Le slaba tretjina anketirank v navedenem vprašalniku navaja, da je bila odločitev za kandidaturo na lokalnih volitvah tudi dolgoročna odločitev za ukvarjanje s politiko. Politično udejstvovanje na lokalni ravni za ženske se zdi v prvi vrsti povezano z željo po konkretnih političnih spremembah (Antić Gaber, Tašner Vatovec, Podreka, 2015).

2. Metodologija

Analiza je nastala na osnovi pogovora v dveh fokusnih skupinah s političnimi funkcionarkami in funkcionarji v okviru dveh regijskih srečanj ter na podlagi izpolnjenih vprašalnikov. Fokusnih skupin se je udeležilo 22 funkcionark in 10 funkcionarjev.

Pogovore sta na osnovi v naprej pripravljenih odprtih vprašanj vodili dve raziskovalki. Drugi dve raziskovalki pa sta beležili zapisnik pogovorov. Pogovori so bili v celoti z dovoljenjem udeležencev tudi posneti na diktafon.

Udeleženkam in udeležencem smo postavili odprta vprašanja in pustili prostor za odprto diskusijo. Za vsak pogovor smo namenili približno 15 minut diskusije in poskušali zajeti mnenja vseh udeležencev in udeleženk. Raziskovalke v pogovor praviloma niso posegale, razen v primeru, če se je diskusija preveč odmaknila od osrednjega vprašanja.

Kvalitativno analizo smo izvedli na podlagi podatkov, ki smo jih zapisali tekom fokusnih skupin, izpolnjenih vprašalnikov in predhodnih študijah. Pri tem so nam bili v veliko pomoč avdio posnetki pogovorov, še posebej v primeru nejasnosti zapisov.

3. Ovire žensk pri kandidiranju

Od političnih funkcionark in funkcionarjev na začetku njihovih političnih karier smo želeli izvedeti, katere so po njihovem mnenju za ženske, ki kandidirajo oz. bi želele kandidirati na lokalnih volitvah, ključne ovire, ki vplivajo na njihovo manjšo uspešnost v primerjavi z njihovimi moškimi kolegi.

Iz pogovorov v fokusni skupini in izpolnjenih vprašalnikov smo ugotovili, da politični funkcionarji in funkcionarke izpostavljajo podobne težave in ovire, kot jih izpostavljajo nekatere druge raziskave in katere smo zaznali tudi v anketi z izvoljenimi in neizvoljenimi kandidatkami (Antić Gaber, Tašner Vatovec, Podreka, 2015).

Večina funkcionarjev in funkcionark je v pogovoru kot najpogostejše ovire izpostavila težave z usklajevanjem družine, političnega udejstvovanja in poklicnega življenja.

a) Usklajevanje družinskega življenja in političnega delovanja

Številni udeleženci in udeleženke so si bili enotni, da so vloge v zasebnem življenju še vedno neenakomerno razporejene ter da družinske in gospodinjske obveznosti v prvi vrsti bremenijo ženske. To je po njihovem mnenju eden pomembnejših razlogov, zakaj se ženske težje odločijo, da bodo poleg obveznosti v zasebni sferi in poklicnem življenju, prevzele še neko tretjo obveznost, kot je delo v lokalni politiki, ki terja dodaten čas in napor, če za to nimajo ustrezne podpore v zasebnem življenju. Se pa ob tem pokaže tudi zanimivo zaznavanje udeleženk in udeležencev, da odklanjanje dela v politiki zaradi preobremenjenosti z družinskimi obveznostmi ne izhaja izključno iz tega, da ženske ne bi zmogle ali želele usklajevati vse troje, ampak je pogosto povezano s tem, kako okolica gleda na ženske, ki se odločijo aktivirati v politiki ter so zaradi tega tudi več odsotne od doma. Eden od funkcionarjev je med drugim omenil, da je ovira družinsko življenje, saj *»okolje žensko postrani gleda, če se ta vključi v politiko in zato »zanemarja« družino«*. Iz tega je jasno razvidno, da je ena od ovir predvsem ohranjanje spolno stereotipnih vlog v zasebnem življenju pri čemer velja, da ženska sicer lahko poseže v javno delovanje, a da to gre vedno na račun njenega zanemarjanja skrbi za dom, otroke in družino. Posledično bi to pomenilo, da še vedno obstaja močan stereotip o tem, da je skrb za dom in družino izključno *»stvar žensk«*, v nasprotnem primeru bi se enako zaznavanje opazalo tudi pri moških, česar pa ni bilo mogoče zaznati.

b) Usklajevanje poklicnega dela in političnega delovanja

Prav tako so nekateri izpostavili, da okolje dojema usklajevanje profesionalne in politične kariere pri moških drugače kot pri ženskah. Okolje je po besedah nekaterih udeležencev in udeleženk manj prizanesljivo do združevanja in usklajevanja različnih vlog pri ženskah, kot pri moških. Tako je npr. ena od funkcionark povedala, da okolje o ženskah razmišlja na tak način: *»če je ženska npr. zdravnica, ne more biti še političarka, moški pa je lahko«*. Nekateri so tudi izpostavili, da ambiciozne ženske niso cenjene, saj da *»ambicioznost med ženskami ni vrednota...med moškimi pa je«*.

c) Nizek ugled politike in povraten učinek tega na zasebno življenje, družino in opravljanje poklica

Poleg težav z usklajevanjem se je kot druga najpomembnejša ovira za vstop žensk v politiko, zlasti pri ženskah v fokusni skupini, pokazal tudi nizek ugled, ki ga ima politika. Številni udeleženci in udeleženske so ugotavljali, da ima politika danes izredno nizek ugled, kar pomembno vpliva zlasti na ženske, ko se odločajo za vstop v politiko. Udeleženci in udeleženske so poročali, da se zaradi nizkega ugleda politike in etiketiranosti s politično stranko ženske pogosto ne želijo politično aktivirati in se s tem izpostavljati v javnosti. Takšni pomisleki so pri ženskah pogosto povezani z manj ambicijami po izpostavljanju v javnosti ter tudi z njihovo odgovornostjo do družine in otrok. Ena od funkcionark je povedala: *»Ugled v javnosti – to lahko vpliva tudi na otroke in ker ženske tega nočejo, se raje odločijo zaščititi otroke in se ne izpostavljajo«*. Po drugi strani pa je povezano tudi s tem, da zaradi etiketiranja s politiko ne želijo tvegati svoje dosežene pozicije v svojem poklicu, saj kakor so povedali nekateri_e, se *»strokovnjakinje na določenih področjih še težje odločijo za vstop v politiko«*. Ženske se tako po mnenju udeležencev prav zaradi tega raje aktivirajo v društvih, nevladnih organizacijah in podobnih združenjih, zato bi lahko sklepali, da le te v družbi uživajo večji ugled kakor politika na lokalnem nivoju.

d) Odnos političnih strank do žensk in njihovih kandidatur

Med pomembne ovire za vstop žensk v politiko, ki so jih udeleženci in udeleženke pogosto izpostavili, je tudi odnos okolja in politične stranke do žensk. Za izvolitev je zelo pomembno, katera politična stranka žensko kandidira, kako je ženska sprejeta znotraj same stranke in v širšem okolju. V kontekstu stranke se še vedno pogosto dogaja to, da so ženske postavljene na neizvoljiva mesta. Opozorili so, da so na prvih in izvoljivih mestih predvsem moški. Kot je dejala ena od udeleženk pogovora: *»Zadruga sicer res je, ampak so na prvih mestih moški; stranka ima večje možnosti, če ima na prvem mestu moškega«*. Opozarjajo tudi, da je znotrajstrankarsko življenje zaznamovano s homosocialno kulturo, z moškimi socialnimi povezavami in delovanjem v katerem se moški med seboj podpirajo, ženske pa potiskajo ob rob političnega delovanja in jim zožujejo možnosti političnega odločanja.

e) Odsotnost podpornih mehanizmov

Pri odnosu politične stranke kot pomembno oviro za vstop žensk v politiko so zlasti funkcionarke izpostavljale pomanjkanje podpornih mehanizmov in mentorstva, ki bi ženskam ob začetku političnega delovanja omogočili lažje delo v politiki in tako zagotovili tudi daljše obdobje njihovega delovanja v politiki. Povedali_e so, da ob vstopu v politiko kandidatke niso deležne nikakršne ga mentorstva ali podpore, *»vsaka ženska je za vse sama in sama od sebe odvisna, kar je težko še posebej začetnicam«*. Pri nudenju podpore pa so bistvenega pomena zlasti stranke. Kakor je povedal eden od funkcionarjev: *»ključne so stranke, saj starejše stranke imajo mentorstva, prenos znanja na mlajše«*.

f) (Politična) kultura okolja

Poleg odnosa do žensk v stranki so kot pomembno oviro izpostavili_e tudi odnos okolja. Poročajo, da je odnos okolja do žensk, ki se odločijo za vstop v politiko ali delujejo v politiki, veliko bolj kritičen kot do moških. Po njihovem mnenju, se ženske pogosto bojijo, kaj bo okolje reklo, če se bodo odločile za kandidaturo in ne bodo izvoljene. Ena od udeleženk pogovora je o razmislekih o možnostih kandidature dejala: *»se mi bodo smejali, če ne bom izvoljena«*, saj so zlasti v lokalnem okolju še vedno prisotni močni stereotipi, da ženske niso za v politiko.

Med ovirami za nizko udeležbo žensk v politiki, ki so jih izpostavljale predvsem politične funkcionarke, so še:

- Majhne možnosti samostojnega odločanja in delovanja v politiki: Nekatere funkcionarke so opozorile, da ženske težje pristanejo na zahteve stranke in politike, da zaradi strankarske politike nimajo možnosti samostojnega odločanja in delovanja po lastni vesti. Stranke imajo do svojih članic in članov visoka pričakovanja glede sledenja strankarskim stališčem kakor tudi navodilom o glasovanju in drugim oblikam odločanja. Pri tem so izpostavile, da imajo ženske manjše možnosti vplivanja na sprejemanje strankarske politike kakor tudi, da je možnost samostojnega odločanja o pomembnih političnih vprašanjih pri njih bistveno nižja kot pri moških, saj imajo bistveno manjše možnosti, da bodo drugi njihovo mnenje podprli.
- Pomanjkanje samozavesti : Po mnenju nekaterih funkcionark naj bi ženske imele v osnovi bistveno nižjo samopodobo kot moški in bile zato manj samozavestne. Samozavest je pa ena od pomembnejših lastnosti, ki je potrebna za delo v politiki. Ženske so po njihovem mnenju tudi bolj samo kritične, so perfekcionistke in se v večji meri bojijo poraza oz. možnosti, da se ne izkažejo. Prav s tem je povezana tudi velika neodzivnost žensk pri povabilih za kandidacijo, saj kot poročajo udeleženci in udeleženske, in kot ugotavljajo številne raziskave, ženske le redko pristanejo na kandidacijo ob prvem povabilu in jih je potrebno večkrat povabiti.
- Pomanjkanje vzornic: Funkcionarke so poročale, da med pomembne ovire pri odločitvi za kandidacijo sodi tudi dejstvo, da imajo ženske premalo vzornic v politiki. To vpliva tudi na strah, da bodo znotraj političnega polja ostale same in ne bodo imele podpore s strani drugih žensk. Kot je povedala ena od političark: *»Ženske že vnaprej vedo, da bodo v manjšini tudi, če bodo izvoljene, in to jih odbija«*.
- Nepodpora drugih žensk: Kot zanimiva poudarka pri izpostavljanju ovir, do katerega v predhodnih raziskavah nismo prišli, se izkažeta še nepodpora pri političnem delovanju s strani drugih žensk. Tako funkcionarji kot funkcionarke so izpostavili, da se ženske v politiki pogosto med seboj ne podpirajo ter da je rivalstvo in konkurenca med njimi hujša kakor pri moških. Kakor je izpostavila ena od funkcionark: *»Vprašanje: koliko žensk je sploh volilo ženske? Če bi se ženske med sabo podpirale, bi bilo boljše in bi se to videlo tudi na rezultatih volitev«*.
- Nesenzibiliziranost moških kolegov: Prav tako pa smo zaznali, da nekateri moški funkcionarji niso senzibilizirani za problematiko o pomanjkljivi podpori in diskriminaciji žensk v polju politike oz. pri vstopanju žensk v politiko ne zaznavajo ali vidijo nobenih ovir. Menijo, da imajo ženske in moški povsem enake pogoje in, da je razlog za njihovo nizko participacijo mogoče iskati izključno v njihovih nizkih ambicijah po političnem delovanju. Eden od funkcionarjev je povedal: *»nobenih ovir za ženske ni, vedno so imele enake možnosti kot moški, včasih jih je potrebno siliti, da se naj vključijo«*.

4. Potrebe žensk pri kandidiranju

Ko ugotavljamo, kaj so razlogi za nizko reprezentiranost žensk v politiki, je poleg proučevanja ovir, pomembno ugotoviti tudi, kaj so potrebe žensk, ki kandidirajo ali bi želele kandidirati na volitvah in jim tako omogočile lažji vstop in delovanje v politiki.

Na podlagi pogovorov, ki smo jih izvedli v fokusnih skupinah, je mogoče ugotoviti, da so potrebe žensk v največji meri povezane z vprašanjem mentorstva in nudenja dodatnih izobraževanj ter podpore za delo v politiki.

a) Predhodne priprave za vstop v polje politike

Mnoge funkcionarke so izpostavljale, da bi bilo zelo pomembno potencialne kandidatke že predhodno uvajati v sistem politike in jih pripraviti za delo v njej. Izpostavile so, da je zelo pomembno:

- Uvajanje v celotni politični sistem, v polje politike že pred kandidaturo, kakšno leto prej, da bi že vedele, kako vse poteka, ko kandidirajo.
- Ženske bi na prepoznavnosti morale delati že bistveno pred kandidaturo.
- Predhodno izobraževanje in pripravljanje za delo v politiki bi morala biti stalnica delovanja strank in ne način delovanja nekaj mesecev pred kandidaturo oz. volilno kampanjo.
- Izobraževanja za pomoč pri komuniciranju z ljudmi, mediji, itd.
- Priprave za nastop v medijih.

b) Podpora moških političnih kolegov in uspešnih političark

Izpostavljale so, da je pri podpori in pripravi na kandidaturo zelo pomembno imeti dobro podporo zlasti s strani (moških) kolegov v lokalnem okolju in v stranki na eni strani, po drugi strani pa so kot pomembno izpostavile tudi podporo predhodnic, uspešnih političark. Ob tem se jim kot izredno pomembna zdi mreža žensk za podporo.

c) Mentorstvo

V navezavi na podporo se kot izrazito pomembna potreba žensk izkaže potreba po mentorstvu, katerega večina kandidatki ni bila deležna in je v slovenskem prostoru še zelo pomanjkljivo razvito. Nekatere funkcionarke so izpostavile, da bi jim zelo koristilo, če bi bile deležne mentorstva s strani strokovnjakov in/ali strokovnjakinj z daljšim stažem v politiki, uspešnih politikov, ki bi jim predajali ustrezna znanja in izkušnje glede dela v politiki. Kot problem so izpostavile, da v času volitev nekaj podpore sicer dobiš, vendar se le ta po izvolitvi povsem izgubi in je ni več. Kakor je povedala ena od funkcionark: *»Pomembno je, da veš, da nekje nekoga imaš na voljo«.*

d) Dostop do informacij

Potreba po mentorstvu je neposredno povezana tudi s potrebo po pridobivanju ustreznih informacij, ki so po mnenju udeležencev in udeleženk tudi bistvene za uspešno delo v politiki. Udeleženci in udeleženke so izpostavili, da imeti dovolj in ustrezne informacije pomembno vpliva na večjo samozavest, saj kakor je izpostavila ena od funkcionark *»ustrezne informacije vplivajo na večjo samozavest, ko dobiš potrebne informacije, lahko na podlagi tega delaš dalje«.* Za doseganje le tega pa izpostavljajo potrebo po boljši komunikaciji, po več

razpravljanja med ženskami o tem, kako se počutijo, kako rešujejo težave, o negotovostih (še posebej za novinke) ter potrebo po boljšem sodelovanju med moškimi in ženskami.

e) Dodatne spodbude

Kot dejavnik, ki bi pomembno vplival na vstop žensk v politiko, so udeleženke in udeleženci poudarili tudi, da ženske potrebujejo dodatne spodbude ter povabila za vstop v politiko in posebno oz. močno podporo tudi po volitvah. Funkcionarke so povedale, da pogosto po volitvah ostanejo brez vsakršne podpore, kar je za novinko v politiki zelo težko in v veliki meri vpliva na to, da se kasneje v tem polju težje znajde in obdrži. Povabilo je sicer odločilni korak za kandidaturo, kar smo zaznali tudi v naši predhodni raziskavi (Antić Gaber, Tašner Vatovec, Podreka, 2015), a to še ni garancija za uspešno delo v polju politike. Za to, da se nekdo obdrži v tem polju, potrebuje močno podporo in mentorstvo s strani pomembnih in izkušenih akterjev in akterk, česar pa v slovenskem političnem prostoru močno primanjkuje. Kakor je izpostavila ena od udeleženk: »[...] ženske čakajo na povabilo, se ne odločijo brez povabila. A tistega, ki te je povabil, po volitvah ni več kot podpore«.

f) Želja po političnem delovanju

So pa funkcionarke v skupini izpostavile tudi, da je za delo in angažiranje v politiki bistvenega pomena to, da je kandidatka v prvi vrsti že predhodno zainteresirana za delo v politiki, saj brez entuziazma, motivacije in želje po tovrstnem delu, vse prej navedene potrebe ne koristijo veliko. Ena od funkcionark je povedala: »Če se želiš vključiti v politiko, se moraš za to najprej odločiti, potem naprej že gre«. To smo zaznali tudi v naši predhodni raziskavi, kjer ugotavljamo, da ženske, ki se podajo na pot lokalne politike, so praviloma ženske, ki so sicer same sebe prepoznale za možne kandidatke za lokalno politiko, saj jo spremljajo in poznajo njihove splošne in povsem konkretne probleme. Za samo kandidaturo pa praviloma potrebujejo zunanjo spodbudo in podporo predvsem ljudi iz lokalnega okolja pa tudi političnih in strankarskih vrhov. Spodbude in podpora ljudi iz lokalnega okolja pa tudi političnih in strankarskih vrhov se izkaže kot pomemben del izraženih ambicij, torej tisti dejavniki, ki vplivajo na dejansko odločitev za kandidaturo (Antić Gaber, Tašner Vatovec, Podreka, 2015).

g) Pomen vpetosti v lokalno okolje

Kot pomembna potreba za uspeh na lokalnih volitvah in uspešno delovanje v lokalni politiki, se v enaki meri kakor v predhodni raziskavi, med sogovorniki in sogovornicami izkaže tudi potreba po predhodni vpetosti v lokalnem okolju in dobro poznavanje lokalnega okolja. Funkcionarke in funkcionarji so izpostavljali, da bi se ženske morale bolj vključevati v lokalno okolje, v različna društva in aktivnosti v lastnem kraju in biti članice krajevnih svetov, ker, kakor so povedali nekateri, imajo »krajevne skupnosti pomembno vlogo, tu se pridobivajo izkušnje«. To je pomembno tudi zato, ker je za izvolitev in uspešno politično delovanje izrednega pomena podpora lokalnega okolja, posedovanje znanja na določenih področjih ter zelo podrobno poznavanje lokalnih potreb in problemov.

h) Jasnost ciljev delovanja v politiki

S tem je tudi neposredno povezana potreba po tem, da bi morale kandidatke imeti jasno zastavljene predhodne cilje in ambicije za naprej. Funkcionarji in funkcionarke so poudarili, da je za uspeh na volitvah pomembno, da se kandidatke že pred volitvami odločijo za neko področje delovanja v politiki ter si glede na to poišče pomoč oz. mentorja prav glede na to polje delovanja. Prav tako so menili, da je pomembno, da imajo jasno vizijo delovanja vnaprej načrtano, kakor tudi da so pri tem vztrajne. Pri tem se pa kot zanimivost in lahko bi rekli tudi

kot ovira, pokaže stereotipno razumevanje tega, za kaj so ženske primerne. Iz pogovorov, je bilo mogoče zaznati, da so nekateri udeleženci, v naprej ženskam stereotipno pripisali področje zanimanja, kot je npr. področje vzgoje in izobraževanja, zdravstvo, sociala, in menili, da so ženske v politiki potrebne predvsem, da pokrijejo ta področja, saj da jih to tudi najbolj zanima. Na to pa so reagirale nekatere funkcionarke in izrazile svoje nestrinjanje s takšnim posploševanjem. Ena od funkcionark je tako zelo jasno izpostavila, da je njeno področje zanimanja infrastruktura, spet neka druga da so to finance. Stereotipno usmerjanje političnega delovanja glede na spol, je problematično, saj bi takšna praksa pomenila, da bi določena zelo pomembna področja delovanja, ki sicer stereotipno veljala za »tipično moška«, kot so finance, gradbeništvo, infrastruktura in podobno, ostajala zaprta za ženske. Obenem bi to pomenilo, da bi moški zadržali strateško najpomembnejša in prestižnejša področja delovanja, ženske pa držali na t.i. mehkih področjih, s čimer bi se spolna razlika samo še poglobljala.

i) Pomen razbremenitve pri skrbi za dom in družino

Med pomembni potrebami, ki so jih izpostavljale, zlasti funkcionarke je tudi pomoč in razbremenitev glede gospodinjskih opravil. Izpostavile so, da bi za lažji vstop žensk v politiko bilo nujno zagotoviti razbremenitev žensk z delom doma, tako da bi se gospodinjska in skrbstvena opravila bolj pravično razdelila med ženskami in moškimi. Neposredno s tem so opozorile, da je za vstop v politiko izjemnega pomena močna podpora v družini.

Poleg tega so udeleženci in udeleženke poudarili še naslednje:

- Med potrebe, ki so jih nekateri udeleženci izpostavili, je tudi odprava določenih formalnih ovir, kot je npr. dvig kvot, in sicer kakor je izpostavil eden od funkcionarjev: »Kvote bi morale biti 50/50«.
- Udeleženke pogovora so opozorile tudi na instrumentalni odnos do žensk v politiki v nekaterih strankah. Opažajo namreč, da jih h kandidaturi vabijo le zaradi izpolnitve kvot, kar je za resne kandidatke lahko odbijajoče in se zaradi tega ne odločijo kandidirati. Ena od funkcionark je izpostavila: »Žensk se naj ne vabi zaradi kvot na liste ampak ker bi si jih res želeli v politiki«. To se kaže tudi skozi to, da so ženske pogosto postavljene na neizvoljiva mesta, kar ženskam odvzame željo po sodelovanju in kandidiranju za politično funkcijo. Izpostavile so, da bi veliko več žensk kandidiralo in se vključevalo v polje politike, če bi vedele »da imajo realno možnost biti izvoljene«.

5. Potrebe tistih, ki ženske kandidirajo

Od udeležencev in udeleženek fokusnih skupin smo želeli izvedeti tudi, kaj pa so potrebe tistih, ki iščejo kandidatke za volitve. Kaj je tisto, kar je za njih bistvenega pomena, ko izbirajo ženske za kandidatne liste?

Iz odgovorov, ki smo jih pridobili, je mogoče sklepati, da se pri ljudeh, ki izbirajo potencialne kandidatke za lokalne volitve, v glavnem pokažejo tri temeljne potrebe, ki so povezane z:

- izbiranjem kandidatke, ki imajo specifična in potrebna znanja, zato da pokrijejo določeno področje;
- ugledom, prepoznavnostjo in izvoljivostjo kandidatke v skupnosti, zato da dvigne ugled stranke in njen uspeh na volitvah;
- izpolnitvijo kvot;

Številni funkcionarji in funkcionarke, ki so že vrsto let aktivni in sodelujejo pri izbiranju novink za politične funkcije na lokalni ravni, so poudarili, da so njihove potrebe, ko izbirajo ženske za na kandidatno listo, da najdejo žensko, ki že ima določen ugled v skupnosti, je uveljavljena in poznana po svojem strokovnem, političnem ali dobrodelnem delovanju in ima izkušnje uspešnega komuniciranja z javnostjo. Kot je izpostavil eden od funkcionarjev: *»Pomembno je, če je ženska izvoljiva, koliko glasov bo prinesla, ali je ugledna, uveljavljena, znana«*. To je pomembno zato, ker je za stranko ali iniciativo pri izbiranju kandidatov_k eno pomembnejših vprašanj *»kdo ti bo prinesel glasove«* in *»s kom bo najlažje dosegati nek interes (npr stranke)«*. Ob tem so nekateri izpostavili, da se kot problem pri iskanju takšnih kandidatke pojavi to, da je v strankah premalo aktivnih in javno vidnih žensk.

V navezavi na ugled v skupnosti so nekateri omenili tudi to, da pogosto iščejo kandidatke, ki še niso omadeževane s kakšnim predhodnim političnim škandalom. To naj bi bilo pomembno zato, da stranke pridobijo kandidatke, ki bodo med drugim sposobne delovati tudi za interese stranke. Takšno osebo je tudi lažje oblikovati oz. formirati na osnovi političnih interesov stranke ali iniciative. Ena od izkušenih političnih funkcionarke je izpostavila: *»Poiščeš osebo, ki bi jo rad videl v politiki in jo oblikuješ za delo v politiki od "malega"«*.

Drugi pomemben vidik potreb pri izbiranju potencialnih kandidatke, ki so jih izpostavili udeleženci in udeleženke, je izbira glede na specifična in potrebna znanja, ki jih kandidatka lahko doprinese stranki ali iniciativi. Nekateri izkušeni funkcionarji so izpostavili, da bi ženske radi imeli predvsem zato, da *»pokrijejo ženske teme (sociala, šolstvo, ...)«*. S tem se vsi udeleženci niso strinjali, ampak so nekateri poudarili, da so ženske lahko koristne tudi za druga področja, pomembno je, da pokažejo strokovno znanje za določeno temo, ter da iščejo širša strokovna znanja pri ženskah, in ne samo *»tipično ženska«*. Potrebujemo več aktivnih žensk v politiki. Z različnimi kompetencami.

V povezavi s tem so izpostavili, da je pri izbiranju strokovno usposobljenih in primernih kandidatke pomembno izhajati iz programa in tem, ki jih program pokriva. Na osnovi tega se nato išče temu ustrezne in strokovne dovolj dobro podkovane profile. Eden od izkušenih funkcionarjev je povedal: *»Najprej je potrebno preveriti osebne interese ženske, ki bi jo kandidirali, in nato preveriti njeno strokovno podkovanost, katero področje bo lahko prevzela«*. Nekateri so poudarili tudi, da *»Kdor novači ljudi za kandidaturo, naj izpostavi področja, kjer bi ženske bile dragocene«*.

Se pa tudi pri ljudeh, ki iščejo primerne kandidatke, podobno kot pri kandidatkah samih, pokaže potreba po tem, da mora kandidatka poleg ostalega imeti tudi ustrezno in zadostno željo ter motivacijo za delo v politiki.

Kot tretji zelo pomemben dejavnik, se pri ljudeh, ki v strankah kadirajo pokaže potreba po izpolnitvi kvot. Pri tem se konkretizira bojazen, ki so jo predhodno izpostavile kandidatke, da je lahko zbiranje žensk za kandidatne liste povezano predvsem z interesom izpolnitve kvot in ne realno željo po vključevanju žensk v politiko. Nekatero funkcionarke so opozorile, da v

kolikor ne bi bilo kvot, tudi same najverjetneje ne bi bile danes na tej funkciji. Eden od funkcionarjev pa je bil zelo poveden, saj je izpostavil: »Nujno je ženske dobiti zaradi kvot, v stranki ali lokalnem okolju pa včasih takšnih žensk ni«.

6. Ukrepi za povečanje deleža žensk na lokalnem nivoju

Na vprašanje, »Kaj je po vaše potrebno storiti, da bi več žensk kandidiralo na lokalnih volitvah, katere ukrepe bi bilo potrebno sprejeti?«, bi odgovore udeleženk in udeležencev lahko strnili v nekaj temeljnih skupnih ugotovitev, in sicer:

- Delati na večji prepoznavnosti žensk za delo v politiki in rušenje stereotipov o ženskah v politiki
- Dvigniti ugled politike in političnih strank
- Odpraviti formalne ovire, ki še obstajajo – kot je na primer, dvig kvot na 50/50
- Izobraževati ljudi za delo v politiki in o delu v politiki
- Vzpostaviti sistem mentorstva

Velika večina udeleženk in udeležencev se je strinjala v tem, da je eden pomembnejših ukrepov za povečanje deleža žensk v lokalni politiki, delo na javni prepoznavnosti žensk. Menili so, da je to prvi korak za uspeh žensk na lokalnih volitvah. Ob tem so izpostavljali naslednje:

- Ženske pogosto niso pripravljene na politiko (niti v majhnem kraju), tiste, ki pa se odločijo za politiko, pa niso znane niti v svojem lastnem kraju
- Potrebno je začeti delati že prej, ženske bi morale vnaprej o tem razmišljati in resnično nagovoriti volivce
- Poskrbeti bi bilo potrebno za večjo vključenost žensk v politične stranke na lokalnem nivoju, da bi se jim olajšalo kandidature
- Potrebno je delati na pozitivnem ugledu kandidatke že predhodno, pred volitvami
- Potrebno je iskati potencialne kandidatke že tekom aktualnega mandata (npr. v zadnjem letu), najti mlajše ženske in na njih prenesti izkušnje
- Delati z mediji: propagande, dobri zgled, zgodbe v medijih, ki gledalca oz volivca pritegnejo in motivirajo; promovirati dobre rezultate, da bo politika bolj privlačna
- Delati na razbijanju stereotipov o politiki, o ženskah in o družinah

Nekateri_e so v navezavi na to izpostavili, da bi bilo zelo koristno, če bi na prepoznavnosti žensk delali tudi preko različnih kampanj, pri čemer bi bilo dobro narediti vseslovensko kampanjo o pomenu žensk v politiki. Ena od funkcionark je izpostavila: »Potrebovali bi vseslovensko kampanjo, npr. 3 mesece pred volitvami, v kateri bi izpostavili uspešne ženske na različnih področjih v zadnjih 200 letih; ženske morajo ven iz anonimnosti, se pojavljati v javnosti«.

Le tako bi lahko ženske postale prepoznavne in bolj privlačne za volivce, po drugi strani pa bi tudi same pridobile na samozavesti, ki je ena ključnih lastnosti za delo v politiki in jo ženskam v bistveno večji meri primanjkuje kakor moškim.

Druga pomembna točka, ki so jo mnogi_e udeleženci_ke v skupini izpostavile kot pomembno oviro za nizko prisotnost žensk v politiki, je nizek ugled, ki ga politika in politične stranke uživajo danes in klientelizem, ki je na lokalnem nivoju še toliko bolj občuten in prisoten kot na nacionalnem. To je po njihovem mnenju povezano z dejstvom, da so *»osebne koristi v politiki zelo pogoste«*, zaradi česar prevladuje občutek, da *»je politika vsa skorumpirana, da so vsi politiki umazani«*. To po njihovem mnenju negativno vpliva predvsem na ugled strank, ki izgubljajo ugled in zaupanje.

Tudi zato stranke nimajo več ključne vloge na lokalnem nivoju, kar se kaže tudi skozi to, da se na lokalnih volitvah pojavlja vedno več nestrankarskih kandidatov oz vse več novih manjših strank oz iniciativ. Pojav vse večjega števila novih strank, iniciativ in neodvisnih list na volitvah v vsakem kraju pa po mnenju nekaterih otežuje delo v občinski upravi. Vse to naj bi posledično vplivalo tudi na težje zagotavljanje enakomerne zastopanosti obeh spolov in pridobitev uspešnih žensk za lokalne volitve. Zato predlagajo, da je za pridobitev uspešnih žensk v politiko, bistvenega pomena delati na dvigu politične kulture, zavesti in njenega ugleda, izničiti klientelizem in *»očistiti«* ugled politike, skratka delati na tem, da bo politika in delo v njej postala bolj privlačno ter obenem dvigniti tudi ugled strank.

Kot tretji pomemben ukrep, ki ga predlagajo politični funkcionarji in funkcionarke je odprava formalnih ovir. Ob tem so nekateri izpostavili, da bi bilo kvote potrebno dvigniti na 50/50 in to povsod, tudi v odborih in komisijah, in ne samo na kandidatnih listah. Eden od funkcionarjev je izpostavil, da trenutna zakonodaja glede kvot, dejansko reducira pravice iz ustave o enakopravnosti. Kot je povedal: *»Pravice iz ustave so s področno zakonodajo zreducirane (Zakon o lokalnih volitvah)«*.

Nekateri menijo, da bi kvote morale veljati 40% na prvih mestih in ne na splošno. Prav tako, pa so nekateri izpostavili, da: *»Občinski svet brez ženske ne bi smel obstajati«*.

Naslednji pomemben ukrep, v katerem funkcionarji in funkcionarke vidijo možnost za povečanje deleža žensk v politiki, je izobraževanje o tem, kaj pomeni delo v politiki in izobraževanja za delo v politiki. Menili so, da bi moralo obstajati neko splošno izobraževanje, ki bi zajemalo že otroke in mladostnike o tem kaj sploh politika je in *»Kaj pomeni »politična kariera«?*«. Kakor je izpostavila ena od funkcionarok: *»Potrebno je delati že z mladimi – že v šolah (OŠ, SŠ in potem na fakulteti), npr dijaški svet, študentski svet, organizacije... pogledati že tam, koliko je deklet, žensk«*.

Po mnenju nekaterih je bistveno izobraziti ljudi za politiko, ki bodo sposobni kompetentnega delovanja v politiki. Eden od funkcionarjev je povedal: *»Potrebujemo le kompetentne ljudi in ne kvote (dolgoročno naj se kvote umaknejo, danes jih pa morda še potrebujemo)«*.

Povezano z izobraževanjem mnogi vidijo kot enega pomembnih ukrepov za povečanje deleža žensk v politiki uvedbo urejenega sistema mentorstva za mlajše ženske in vzpostavitev dobre mreže (networkinga) med izkušenimi in neizkušenimi političarkami na lokalnem in tudi nacionalnem nivoju. Prav tako so mnenja, da bi se morali več zgledovati po tujini in od tam prenesti ter promovirati dobre zglede in dobre prakse tudi v Slovenijo.

Nekatri_e kot pomemben ukrep za povečanje deleža žensk v lokalni politiki vidijo tudi v povečanju števila vzornic v politiki. To da bi ženske imele več političark za zgled, bi po mnenju nekaterih lahko zelo pozitivno vplivalo tudi na druge ženske, da bi se lažje odločile za vstop v polje politike. Predvsem so mnenja, da bi vodilna mesta na nacionalni ravni v večji

meri morale zasedati ženske, kar naj bi služilo za zgled tudi na lokalni ravni. Zelo pomembno se nekaterim zdi najti »vzorne ženske« oz imeti neko bazo vzornic, ki bi pozitivno vplivale na vse ženske.

Poleg tega so nekatere udeleženke in udeleženci izpostavili še naslednje ukrepe, kot tiste bistvene za povečanje deleža žensk v lokalni politiki:

- Sistematična in pogostejša povabila: nekateri so mnenja, da bi bolj sistematično in v večji meri morale prihajati do povabil ženskam, saj kakor smo videli že predhodno so povabila ključna za odločitev za kandidaturo pri ženskah.
- Postavitev žensk na izvoljiva mesta: vrstni red imen na kandidatnih listah bi moral biti drugače in bolj pravično razporejen. Ženske bi bilo potrebno v večji meri postavljati na prva mesta.
- Vzpostavitev določenega servisa za razbremenitev žensk z domačim delom: Za ženske bi bilo zelo koristno, da se vzpostavi določen »servis«, ki bi nudil podporo glede vsakodnevnih opravil, kot je npr. varstva otrok popoldne in zvečer, pomoč v gospodinjstvu (tega na podeželju sploh ni).

7. Zaključek

Na osnovi pogovorov v fokusnih skupinah in izpolnjenih vprašalnikov ugotavljamo, da lokalni politiki in političarke izpostavljajo podobne težave in ovire ter potrebe, kot jih izpostavljajo nekatere druge raziskave in katere smo zaznali tudi v anketi z izvoljenimi in neizvoljenimi kandidatkami (Antić Gaber, Tašner Vatovec, Podreka, 2015). Prav tako pa je mogoče ugotoviti, da se preko neposrednih pogovorov v skupini pokažejo še nekatere pomembne ugotovitve, ki jih preko anketnih vprašalnikov in individualnih intervjujev pred tem nismo zaznali.

Ko smo spraševali o tem, kaj so po njihovem mnenju ovire za ženske, ki kandidirajo ali bi želele kandidirati na lokalnih volitvah, smo ugotovili, da se kot najpogostejše ovire izkažejo:

- (Politična) kultura okolja, saj je odnos okolja do žensk, ki se odločijo za vstop v politiko ali delujejo v politiki, veliko bolj kritičen kot do moških. Ženske se pogosto bojijo, kako bo lokalno okolje presojalo to njihovo odločitev in da morda ne bodo izvoljene.
- Nizek ugled politike in povraten učinek tega na zasebno življenje, družino in opravljanje poklica.
- Odnos političnih strank do žensk in njihovih kandidatur : Za izvolitev je zelo pomembno, katera politična stranka žensko kandidira, kako je ženska sprejeta znotraj same stranke in v širšem okolju.
- Odsotnost podpornih mehanizmov, ki bi ženskam ob začetku političnega delovanja omogočili lažje delo v politiki in tako zagotovili tudi daljše obdobje njihovega delovanja v politiki.
- Instrumentalen odnos do žensk, saj menijo, da so v nekaterih strankah ženske povabljene h kandidaturi le zaradi izpolnitve kvot, kar je za resne kandidatke lahko odbijajoče in se zaradi tega ne odločijo kandidirati.

- Težave z usklajevanjem družine, političnega udejstvovanja in poklicnega življenja: Iz dobljenih odgovorov se izkaže, da je ena pomembnejših ovir predvsem vztrajanje spolno stereotipnih predstav o spolnih vlogah v zasebnem življenju pri čemer velja, da ženska sicer lahko poseže v javno delovanje, a da to gre vedno na račun njenega zanemarjanja skrbi za dom, otroke in družino.

Kot ovire, ki so jih posebej izpostavljale ženske in jih številne, zlasti anketne raziskave pogosto ne zaznajo, pa se izkažejo:

- Majhne možnosti neodvisnega odločanja in delovanja v politiki, saj po njihovem mnenju zaradi strankarske politike nimajo možnosti neodvisnega odločanja po lastni vesti in delovanja po lastnih prioritetah, kar naj bi ženskam predstavljalo posebno oviro.
- Pomanjkanje samozavesti za politično delovanje, ker naj bi ženske imele v osnovi bistveno nižjo samopodobo kot moški in bile zato manj samozavestne.
- Pomanjkanje vzornic, saj dejstvo, da imajo ženske premalo vzornic v politiki negativno in zavirajoče vpliva na odločitve za kandidature pri ženskah na splošno.
- Nepodpora drugih žensk, saj naj bi politično izkušenejše ženske redko podprle novinke, saj naj bi med politično aktivnimi ženskami obstajalo visoko rivalstvo.
- Nesenzibiliziranost moških kolegov za problematiko manj ugodnih pogojev žensk, pomanjkljivi podpori in diskriminaciji žensk v polju politike.

Ko ugotavljamo, kaj so razlogi za nizko reprezentiranost žensk v politiki, je poleg proučevanja ovir, pomembno ugotoviti tudi, kaj so potrebe žensk, ki kandidirajo ali bi žele kandidirati na volitvah, ki bi jim tako omogočile lažji vstop in delovanje v politiki. Na podlagi pogovorov, ki smo jih izvedli v fokusnih skupinah, je mogoče ugotoviti, da so potrebe žensk v največji meri povezane z vprašanjem mentorstva in nudenja dodatnih izobraževanj ter podpore za delo v politiki. Potrebe, ki se udeleženkam in udeležencem zdijo najpomembnejše bi lahko strnili v nekaj temeljnih točk, in sicer:

- predhodne priprave in izobraževanja potrebna za vstop v polje politike;
- podpora izkušenih in uglednih politikov in uspešnih političark;
- sistematičen sistem mentorstva;
- pridobivanje ustreznih informacij, ki so po mnenju udeležencev in udeleženk tudi bistvene za uspešno delo v politiki;
- dodatne spodbude ter povabila za vstop v politiko in posebna oz. močna podpora tudi po volitvah. Povabilo je sicer odločilni korak za kandidature, kar smo zaznali tudi v naši predhodni raziskavi (Antić Gaber, Tašner Vatovec, Podreka, 2015), a to še ni garancija za uspešno delo v polju politike. Za to, da se nekdo obdrži v tem polju, potrebuje močno podporo in mentorstvo s strani pomembnih in izkušenih akterjev in akterk;
- predhodna vpetost v lokalnem okolju in dobro poznavanje lokalnega okolja;
- razbremenitev ekskluzivne skrbi za dom in družino;
- odprava določenih formalnih ovir, kot je npr. dvig uzakonjene spolne kvote za volitve na nacionalni ravni;
-

Kot zanimivo pa so udeleženke in udeleženci v okviru konteksta potreb izpostavili to, da je za uspeh na volitvah in v politiki na splošno ključnega pomena želja po političnem delovanju. Po njihovem mnenju je za angažiranje v politiki bistvenega pomena to, da je kandidatka v prvi vrsti že predhodno zainteresirana za delo v politiki, kajti brez entuziazma, motivacije in želje po tovrstnem delu, vse prej navedene potrebe ne koristijo veliko. To smo zaznali tudi v naši predhodni raziskavi, kjer ugotavljamo, da ženske, ki se podajo na pot lokalne politike, so praviloma ženske, ki so sicer same sebe prepoznale za možne kandidatke za lokalno politiko, saj jo spremljajo in poznajo njihove splošne in povsem konkretne probleme. Za samo kandidaturo pa praviloma potrebujejo zunanjo spodbudo in podporo predvsem ljudi iz lokalnega okolja pa tudi političnih in strankarskih vrhov (Antić Gaber, Tašner Vatovec, Podreka, 2015).

Iz odgovorov na vprašanje »Kaj so potrebe tistih, ki ženske kandidirajo«, je mogoče sklepati, da se pri ljudeh, ki izbirajo potencialne kandidatke za lokalne volitve, v glavnem pokažejo tri temeljne potrebe, ki so povezane z:

- izbiranjem kandidat, ki imajo specifična in potrebna znanja, zato da pokrijejo določeno področje;
- ugledom, prepoznavnostjo in izvoljivostjo kandidatke v lokalnem okolju, zato da dvigne ugled stranke in njen uspeh na volitvah;
- izpolnitvijo kvot.

Na koncu pa nas je še zanimalo, kaj je po njihovem mnenju potrebno storiti, da bi več žensk kandidiralo na lokalnih volitvah in katere ukrepe bi bilo potrebno sprejeti. Odgovore udeleženk in udeležencev je mogoče strniti v nekaj temeljnih skupnih ugotovitev, in sicer:

- delati na večji prepoznavnosti žensk za delo v politiki in rušiti stereotipe o ženskah v politiki;
- dvigniti ugled politike in političnih strank;
- odpraviti formalne ovire, ki še obstajajo – kot je na primer dvig spolnih kvot;
- izobraževati ljudi za delo v politiki in o delu v politiki;
- vzpostaviti sistem mentorstva.

Ugotavljamo torej, da je področje lokalne politike prežeto s številnimi simbolnimi preprekami in mnogimi realnimi ovirami in potrebami, ki ženskam otežujejo vstop v to polje in vplivajo na to, da se v njem, ko so enkrat izvoljene, zadržijo le za kratek čas. Pogoji dela so v polju politike praviloma zahtevni in (v tem trenutku) oteženi še z izjemno nizkim ugledom (strankarske) politike, zaradi česar ocenjujemo, da brez dobro premišljenih podpornih mehanizmov, ki bi novinkam lahko omogočili daljše obdobje delovanja v njem, do pomembnega premika ne more priti.

November 2015, Ljubljana

Analiza je nastala v okviru projekta OPENN

Projekt financira:



